

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Վ Ի Ր

ՔԱՂԱՅԱՐԱՐՈՒՄ, ԱՊՐԵՍԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ զուգուշ 100 :
Այս Լրագիրը ամեն երկուշաբթի օրերը կը հրատարակուի :
Պօշխան դուրս գալով Լրագիրներուն փոխադրուի ծախքը առնողին քիչալ է :

Իր շահին համար չուր մը հրատարակել ու չոքը զիտի քնարի տալին 40 փարայ :
Նորաստից գրող ծանուցումը ձրի է :
Դուրսէն եկած նամակներուն փոխադրուի ծախքը իր կողմը զիտի քնարի :

ՔԱՂԱՅԱՐԱՐՈՒՄ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 27 ՄԱՐՏ

Սարտի 16 հինգշաբթի օրը առատագուծ ինքնակալը և բարձրագուծ փոխարքայն և մեծագոր ահաբեկեան բարձրագուծ նախարարներէն շաւտերը Այասֆիայի միջի զայն, տաճկական օրէնքին կրօնական և իրաւաբանական ուսմանընդէրուն հետեւող աշակերտներուն քննութեանը ներկայ գտնուելու համար : Ի նորում քննիչներն ալ հոն ներկայ էին . և քննութիւնը ըլլալով ուսման զայ շատերը աղէկ հանդիսացան . առատագուծ ինքնակալը և ամեն հանդիսականը շատ գոհ եղան :

— Ընթուի սպառախ սենեկագետ մեծագուծ տիւ թէքֆուր աղայն տաճկայ օրէնքի գերեզմանին սրահայան անուանեցաւ , որ սպառախ որ սպառախ մըն է . այս սպառախ վարող մեծագուծ Տառու փաշայն ասկէ առաջ հրաժարուած ըլլալով :

— Առատագուծ ինքնակալը Տիւղեան աղուա կան գերագուծին վրայ տեսած և իմացած հաւատարմ և ինքնայի ծառայութիւնը ըստ արժանւոյն վարձատրելով առ հասարակ իրեն հայրական հովանաւորութեանը և ինամայր տակը գտնուած անձանց աղէկութիւնները սրահաւ և վարձատրած ըլլալով ամենուն յայտնի է : Եւ օրերս ալ Տիւղեան մեծագուծ Պօղոս Չէլչիկն որ վեհափառ ինքնակալին աղուաւը մօրը Ալիքի սոսնակի ալ նախաձառն է , և մեծագուծ Սիւրան Չէլչիկն , որ արքունի փողերանային (զարգիսանէին) գործաւորաց տեսուչն է , բարձրագուծ գրան առաջին կարգի երկրորդ աստիճանի յատկացեալ պատիւը և նշանք տալին :

— Սեմարգայ Սուղափա փաշայն , որուն համար անցած շաբթու ծանուցինք որ Սուսամ կըզուէր կառավար և այն կողմերը գտնուած ծովային և ցամաքային զօրքերու գերագուծ հրամանատար անուանեցաւ , առատագուծ ինքնակալին ներկայաւ նալը և ոտքը համբուրելու պատուոյն արժանաւ նալին ետքը ծովային զօրութեանը հրամանատարի փոխանորդ ընտրուած արժանայարգ Ալին պէյին , և Սուսամ կըզուէր կառավարիչ իշխանին փոխանորդ Պ . Ստանիսլասի հետ մէկ տեղ անցեալ երկուշաբթի (մարտ 13) մեծագոր տեղութեան է . փէր իսր անուանեալ չոքէնաւով իրենց պաշտօնին տեղը գացին :

— Ենցեալ երեքշաբթի օրը , մարտ 14 երեք հոգի կոստանդնուպօլիսէն կէլիպօլու երթալու պատրաստութեան վրայ էին : Կերեւի որ ոտականութիւնը ասոնց ինչ մարդ ըլլալը իմացած պիտի ըլլայ . որովհետեւ ծամբայ ելլելու ատենին ոտականութեան մարդիկը ասոնք երեքն ալ բռնեցին , և քովերին կեղծ գրամամուղթ (խալալ խալիմ) շինելու գործիքներ գտան . գործիքներուն հետ մէկ տեղ այս մարդիկը ոտականութեան գիւտնը տարին որ բանալը գրուեցան : Յայտնի է որ ասոնք իրենց չար գործը կէլիպօլու բաներու համար կ'երթային . որպէս զի աւելի համարձակ և աներկիւղ ըլլան հոն . որովհետեւ հոս միշտ կ'ապահով մէջ էին թէ կ'իմացուին :

— Սեմարգայ տեղութիւնը անօրինեց որ Ղալաթիայի Կալֆալի էլէին վերնայ , և անոր գրաւած

ընդարձակ տեղը փաճառանային (մարտա) շինուի : Եւ նաւերը հոն Կալֆալի ընդունաւ տեղը Բաւտիկայի առջեւ ընդարձակ ծովածոցը ըլլան : Եւ ծառանայինը շատնային զատ այս տնօրէնութիւնը սա օգուտն ալ ունի որ հրգեհ պատահելու պատճառներուն մէկը վերցած կ'ըլլայ այն տեղէն . և հարաւային կամ արեւմտեան հով փած ատենն որ ձիւթի (խաթրանի) գէշ հոտէն զայն թաղիք կը ներկէն նէ այն հոտն ալ չի մնար :

— Կոստանդնուպօլսոյ զինուորական արքունի գարատունը նոր աշակերտ առնելու վրայօք արքունի հրամանաւ հետեւեալ կարգադրութիւնները եղան : Ս . Սիւրան թէքֆուր , շապան և բամազան ամիսներուն մէջ աշակերտ առնուի : Ե . Աշակերտներուն տարիքը 12 էն պակաս և 17 էն աւելի չըլլայ : Դ . Հասարակ ընթերցմունք և գիր գիտնայ : Ե . Գարատանը բժիշկներէն և դատաւորներէն զատ զատ վրայակալն առնելէն ետքը զինուորական գարտնիկներուն ընդհանուր տեսուչ մեծագուծ փաշայն ալ մէկ իւր մը ունենայ : Գիտութեանց ամեն դպրատունները որ աղագուծ մէջ կ'ըլլայ նէ ըլլայ , աշակերտ առնուելու պայման ունենալը շատ աղէկ բան է . որով գարատունն ալ յարգի կ'ըլլայ , մէջէն ալ արտուղ կ'ըլլէ :

— Սարաչի տեղակալ (քայմաբաշ) Բահադին Բաշաչի աղայն , և Բարահիտարի տեղակալ Սուսամիւն աղայն իրենց օրհանով մեծանշան լուրը կոստանդնուպօլսոյ հասնելով , ասոնց մահաւամբ բացը մնացած պաշտօնին արժանաւոր անձանց տալ տեղը եղաւ : Սուսի արքայական բարձր հրամանաւ արքունի պալատան սենեկագետներէն (քարուշու պաշ) գրաւորակցի Սուսամիւն աղայն (Սարաչի , և Պօղոս պաշառի Երամայրը նախկին տեսուչ) Ղալիպ էֆէնդին որ խճախանութեան ասպիճան նշան , Բարահիտարի տեղակալ անուանեցան :

Իշխի տեղակալ Սեմարգայ աղայն փոխաւորով Պիզայի եկամտային նախկին տեսուչ Հիւսէյին Սուսամի էֆէնդին անոր տեղը անցաւ : Եւ սպառախարժան անձինքս յիշեալ պաշտօնները առնելէն ետքը բարձրագուծ գուռը երթալով արդարութեան վճարը գերագուծ աստեանին ներկայացան , և մեծագոր տեղութեան ամեն կերպով հաւատարմութեամբ ծառայելու և ինչ և ինչ կերպով և անուամբ կաշառք կամ ընծայ չառնելու վրայ հրապարակաւ երդում ըրին ըստ կանոնի :

— Երգարայ վեցերորդ թուոյն մէջ տպագրութեան ուսումնարար Իֆիկիար նշանի ընդունուող Բեյլէն մեծարքայ Սուսան աղային մահանուող Բեյլէն չիշեան գրիւն ըլլալուն , հիմա հարկ եղաւ ուղղաբերել :

Եւ թիւերորդ թուոյն մէջ երկրորդ երեսը , առաջին էջին 8 և 9 տողերը , իման ասպի գրուածը իման ասպի պիտի ըլլայ :

Նայն երեսը նոյն էջին 52 տողը ընկալաւ բառը , որ փարեթաղի մէջ ղըլթ թարգմանուած է , ընկալաւ պիտի ըլլայ :

Նայն երեսը երրորդ էջին մէջ Նիգիլայի լուրին երկրորդ տողը Տիւղեան գրուածը Տիւղեան պիտի ըլլայ :

Երրորդ երեսը երկրորդ էջին 28 տողը , Երգարայ քաղաքը լուսնի գրուած է . որ լուսնի պիտի ըլլայ :

— Կոստանդնուպօլսոյ ոտականութեան գործաւորները քանի մի հոգի բռնեցին , որ կոստանդնուպօլսոյ շուկաներուն մէջ և վաճառատեղիները գողութիւն կ'ընէին , բնակարաններն ալ կ'ոխեցին :

և գողցած բաներնուն մէկ մասը հոն գտնուեցան կոստանդնուպօլսոյ գողերը յիրաւի այն աստիճան յանգեցուցեալ և աներկիւղութեան հասեր էին , որ ասկէ քանի մի շաբաթ առաջ պաշտօնի գուռը խալֆալի խախտութեան մօտ , և էֆէնդի բան անկէ վերցուցեր էին , թէպէտ պաշտօնի զինուորներուն տեղ (քարաւ) կայ այն տեղ մօտ . և պաշտօն լուսնի գուռն ալ դիւշեր յերեկ բաց է և անցնող դարձող պակաս չըլլալ :

— Տիւղեան աղուաւոր Պօղոս Չէլչիկին երգարայի Պետրոս անուն զարայանէին սպառախը անցեալ շաբաթ իրիկուն չորս հազար դուռուշ հետք առած , իւր տիրոջ հրամանաւ Պէյլիպօլ տանելու է եղեր . Գալաթիա խառագեղին ներքին իշխանի խախտութեան առջեւ երկու օրիկայ հեղինայի դէմը կ'ըլլէ , մէկ ձեռք կը զարնէ . ստակը ձեռքէն առնելու , խեղճ կը դիմանայ թող չի տար , միւս ընկերը սրածայր խալան կը խօթէ փորոքի , և մէկայն ալ կը քաշէ ձեռքէն ստակը , կ'երթան կը փախչին , և դեռ ձեռք չանցան : Իսկ խեղճ մարդը որ որդուց և ընտանեաց ալ տէր է եղեր , քանի մը քայլ կը քաշէ կ'իյնայ , ծանօթ մարդիկ զանի տեսնելով , բռնակիր շարկը կուտան , սուրբ Փրկիչ եկեղեցին կը տանին կիսամեռ . քահանան ալ վերջին արձակումը կ'աճապարէ տանելու , և կը մեռնի խեղճ : Ղեպէն ուսաց բաւաքօթի թուղթ մըն է ելեր , որով համարուեցաւ թէ ուսաց հպատակ է եղեր :

— Շաբաթ օրը մարտի 18 , Գալաթիա մէկ մարդ մը իր ծամբան կ'երթար . մէկ մալթը մը դէմը կ'ըլլէ , ասոր ժամացոյցը ծոցէն կը յայտնուէր . որուն շղթայն (քեօտուկ) դուրս կ'ախուսէր . ժամացոյցը կ'առնէ ու կ'ընկեր փախչի : Ժամացոյցին տեղը որ գիրուկ մարդ մը ըլլալով վազելով շատ յաջողութեան չունէր . ծոցի ոտքին օգնական կ'առնէ . մէկ դիւշ կը վազէ , մէկ դիւշ կը գողէ , բռնեցէր կը պօսայ : Չոյնը լողները կը հասնին . գողին խեղճ կորեկով որ վազելով փախչելու ըլլայ նէ ինքը զինք պիտի մտնէ , և ետեւէն ինչ կ'ընեն ձեռքէն աղաւթը գտնուող պիտի ըլլայ , քաղաքը քիչ մը կը կամայցընէ , միւսէն Գալաթիայի Լէնի ծամիին դռնէն դուրս կ'ըլլէ . հոն կ'ընկեր ամենայն զօրութեամբ վազել : Բանի միւս կան եղեր ետեւէն ինչոններուն մէջ . ասոր փախչելու տեսնելով կը հապիկանս որ գողն է . մէկը ոտքի ամենները հոն կը ձգէ ու բոխիլ ետեւէն կը վազէ , և կը հասնի խալֆալի օգնական լուսնի փողոցը : Գալաթիա մէկ դանակ մը ձեռքը անանի կը փախչէր . բայց լողին միւս մը չի կրցաւ ընել . որովհետեւ տեղը հասնելուն պէս թեւերը անթաւանակէն (թօլթօլաներուն ներքեւէն) վեր կը վերցընէ . առաջ մը կը բռնէ , որով դանակը չի կրցար գործածել : Ուրիշները կը հասնին . մարդը կը կայսն և զինուորի ձեռքը ոտականութեան կը յանձնեն :

— Եւ ինչ հինգշաբթի օրը , մարտի 9 , Իլմիր քաղաքը գետնաշարժութիւն մը պատահեց , բայց վնաս մը չըլլալով անցեր էր :

— Իլմիրէն տեղւոյն Ժողովարար Կոստանդնուպօլսոյ հետեւեալ լուրերը կուտան :

Կը կարծուէր որ չարագործներուն Վալիի հիւպատոսարանը կ'ոխեցուէր վրայ կրած պատիճին անկէ բաւական խրատ պիտի ըլլար , և իրենց չարագործութեանէն ետ պիտի կենային : Բայց այս յայտ ունեցողները խառնուած պիտի ըլլան : Եւ մէկ գիշեր կամ իրօք գողութիւններ կամ գողութեան

անյաջող փորձեր արակատար չեն, և հասարակութիւնը միշտ տագնապի և ահաբեկութեան մէջ է: Վոգերը իրենց չարութիւնը ետեւէ ետեւ կրկնելով կ'երեւանի որ տեղւոյն ոստիկանութեան վերահսկողութիւնը բանի տեղ չեն դնել: Քանի մի օր կայ որ Վազգրիայի ֆէնիկս անուն խօսքի նաւու մը մէջէ բան գողնալու փորձ մը ըրին, որ նորոգութեան կարօտ ըլլալով ցամաքը քաշուած էր: Բայց նաւաստինները հրացանով ասոնք փակցուցին. գողերուն մէկն ալ զարնուեցաւ, և երկու երեք օր ետքը մեռաւ: Այս գողերս ալ մայրըլ էին: Հատ վաճառականներու գաղտնի և անձանօթ ծամբով տեղեկութիւններ կը ստուէր որ գողերը անոնց ստացուածոցը վրայ աչք ունին: Այս փրկող ամէն մարդ աչքը չորս բացած է. իրենց ընչոյց պահպանութիւն կ'ընեն. և ամէն ալ մտքերնին գրած են որ չարագործներուն բնաւ չի խնայեն:

Վազգրիայի հիւպատոսարանի գործակալ Պ. Ղեւքերիկին ձեռքը առանց ստորագրութեան նաւակ մը անցաւ. որուն մէջ իրեն իմաց կը տրուէր որ, հիւպատոսարանին մէջ մեռցուած մայրըլներուն արեանը վրէժխնդրութիւն պիտի ըլլայ: Պ. Ղեւքերիկին զատ հինգ հոգի ալ անոր գործակալներէն պիտի մեռցնէ:

Այս գէշութիւններուն առաջը առնելու համար ինկիլիզի հիւպատոսը պատուէր հանեց բոլոր մայրըլներուն որ հիւպատոսարանին դիւանը (քան չէլէրիան ներկայանան, և ինկիլիզ տէրութեան հպատակ ըլլանին ստուգող անցագիրներն (բաւարօրդներն) քննել տան. սպառնալով որ ով որ այս հրամանիս չի հնազանդի և անցագիրը քննութեան չի բերէ նէ՝ տեղւոյն կառավարութեանը պիտի մատնէ:

Մարտի 21 ին (9 ին) բոլոր հիւպատոսները Պ. Ղեւքերիկին տունը ժողովուեցան յիշեալ չարագործ գողերը զսպելու և անոնց երեսնէն գալու վնասին առաջը առնելու համար հնաք մտածելու, բայց առանց հաստատուն որոշում մը ընելու իրարմէ բաժնուեցան. յիշեալ նամակը գրողը այս անորոշութեանը չի հաւանիր. կարելի է՝ անոր համար որ գողերուն յանգեցնութիւնը կ'եւեռնայ:

Վաղաքին վաճառանոցները միս գրեթէ բնաւ չի գտնուիր. ուզողը չափազանց դին տալու կը հարկադրուի: Սիս ծախողներուն խանութներուն առաջը քալակներ կը կենան. և մէկ մարդու կէս հօխայէն աւելի միս առնել թող չեն տար:

Մայրըլ մը օսմանեան շոգեհաւու մը մէջէ 10.000 զուռուշ ստակ գողցեր էր. բռնուեցաւ. և կուսակալին պալատին բանտը դրուեցաւ:

Այն մայրըլները և կողոյցները (թաւանները) որ ասկէց առաջ կանոնաւոր վարմունք չունենին, գողութեան և յափշտակութեան յանցանքով բռնուած էին, ամէն օր կը բռնուին և բանտ կը մըտնեն:

— Սեւանիկէն նոյն լրագրոյն կը գրեն: Սեպտեմբերի 15-ին և օգոստոսի 15-ին թղթաբեր շոգեհաւերը օգոյն գէշութեանը համար իրենց սահմանեալ ժամանակին չի կրցան կոտորանքնաւորութեան հասնիլ: Այսպէս առաջին շաբթուն օդը շատ գէշ զնայ. սաստիկ հիւսիսային հողմ. թանձր սառցայ և առատ ձիւն եղաւ, ինչպէս որ խորունկ ձմեռուան մէջ կ'ըլլայ: Յիսուս տարի մը կայ որ հոս ստանկ ձը մեռ եղած չի կայ եղեր. անոր համար երկրագործները բերքերուն վրայ յուսահատած են. և հիմա կուց սուղ գիտցուածը այն է որ գարին խեղ չունի, գրեթէ բոլորովին ոչնչացածի պէս է. քանի մի տեղ նորէն գարի ցանցին, և ասոնք յաջողի ալ նէ՝ ժամանակին չեն հասնիր: Հատ տեղ ցորեններն ալ աւրուեցան: Պողոսեան ծառերուն շատերը չորցան, ծաղիկ բացող ծառեր ալ եղան, որ ձիւնը և սառը վրայ գալով խաբուեցան. ուստի այս տարի այս կողմերս պտուղ ըլլալէն յոյս չի կայ. ըլլայ ալ նէ խիստ բիւզ կ'ըլլայ: Թղթաբեր սուր հանգանքները ուշացան. և քանի մի լեռնային տեղերուն հետ հաղորդակցութիւնը բոլորովին դադրած է: Մինչեւ մարտի 20 (8 ին) ձիւնէ և սառոյցէ զատ բան տեսնուած չէր. 21 ին միայն անձրեւ տեսանք:

Փետրվար 25 ին (13 ին) գիշերը քառասուն գող Վաղանկերայէն կէս ժամ հեռու գեղ մը մտեր են. երկու տուն կողոպտեր և երեք ալ անմեղ մարդիկ մեռցուցեր էին: Կառավարութիւնը ստանց ետեւէն 60 զինեալ կողմի մարդիկ հանեց: Վոգերուն գլխավորը կ'ըսեն թէ խանի Վ. Էլեկոյան անուն մէկն է. և իրենց քրայի տէրութեան (յուստատանի) սահմանէ հան անցած են: Սեւանի Լեւոնի հիւրէն և Վոգերն թուղթ չի գալով՝ այս բանիս վերջը ինչպէս ըլլալը չի հասկըցուեցաւ:

— Պաշտօնաւոր երկիրը հանգիստ է. բնակիչները միայն սովէ կը նեղին. որովհետեւ անցած տարուան վարուցանք քիչ եղաւ. և բերքը բնակիչներուն չօգտեց: Սեւանայի վիթա պէյը ձեռքէն եկածը կ'ընէ, խեղճ աղքատներուն օգնութեան համար. և ստորագրութիւն մըն ալ բացաւ. որուն առաջին գրութիւնը ինք եղաւ, և երկրին բոլոր մեծամեծները և հարուստները անոր օրինակին նայելով գրուեցան, որով աւելի կարօտութիւն ունեցողներուն օգնութեան պիտի հասնուի:

— Սուրբ զօրքը Պաշտօնաւոր երկրէն պարտըւիլ սկըսան: Սեւանայի օսմանեան տէրութեան ուսուցող մէջը եղած դաշնագրութեանը համեմատորքան զօրք հոն պիտի մտար նէ՝ միայն այնքանը պիտի մնայ. ուրիշները իրենց երկիրը պիտի դառնան:

— Սրբաբերուն իշխանութեան երկրին ալ շատ հանգիստ է: Սահմանագրութիւնները տիրող իշխանները միշտ պօշնագրութեան կը յորդորեն որ օսմանեան մեծագոր կայսերութեան հնազանդ ըլլալու ձամբէն գուրս չէլին. և կառավարութեան գործակալներուն խօսքը մոխի ընեն. որովհետեւ անոնց մտածմունքը և անօրէնութիւնը հասարակաց բարւոյն համար է:

Սրբի երկրին ձամբաներուն չինութիւնը և նորոգութիւնը սկըսաւ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ. ինկիլիզի ծոռնիկ Լեւոն օրու գիրը՝ Վեհրանէն յանձնար 2 ին գրուած նամակ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղէ, որ թէպէտ մինչեւ հիմայ է փաղէկ հինցած են, բայց Պարսկաստանին հիմաւորան վիճակը աղէկ հասկըցնելուն համար հոս գրելը պատշաճ տեսլանք է:

«Սարաբաղաքին մէջ նորէն հասարակութիւնը ոտք եղաւ ասկէց քանի մը օր առաջ. և բաղնալիք մէկէն իմա՝ Ղիւմա անուն երեւելի կարգացողին գոյցին, կ'աղաչէին որ առաջին ինայ, զիրենք չափին ներկայացնեն. սրպէս զի հաճեցնեն անիկայ որ Սիրդա Վաքի խանը փոխարքայութեան պաշտօնէն հանէ: Իմա՛յ այս բանին խառնուիլ չուզելով՝ ժողովրդեան ըսածին հաւանութեան կամ չհաւանելու նշան մը ցայ չուած գաղանի մը տունէն դուրս ելաւ, առաւ քաղէ: Վաղմութիւնը նորէն կուգանք ըսելով յորուեցան. բայց ասոր վրայ կառավարութեան գործակալները շատ մը մարդ վերցուցին բանտը տարին. որոյ մէջ երեւելի մարդիկ ալ կան, ինչպէս են շահին հօրեղբայրը Սիւլէյման խան, թագաւորութեան զօրաց մեծ սպա, րասպետը Սարաբաղ խանը խան, որ հիմայ այն պաշտօնէն երած էր, մէկ զօրապետ մը Հասան խան անուն, և ուրիշ շատեր. սրանց վրայ կարծիք կար թէ ժողովուրդը ոտք հանողները ասոնք են:

«Թէպէտ այս խառնութեան ձամբաներէն ետքը նոր խառնութիւն մը չեղաւ, բայց դժգոհները շատ են, և սիրտերնին ինչպէս չէ, և կասկած կայ որ նորէն ժողովուրդը կարգացողներէն գրգռուելով աւելի ուժով տաք կ'ելլէ. և բոլոր Պարսկաստանի մէջ ընդհանուր յեղափոխութիւն մը կ'ըլլայ: Հիւսիսէն որ Սիրդա Վաքի խանը չէ հասկըցած որ մէկ մեծ մը խառնութեան ձամբայ բռնելով և առանց պատճառի այս ու այն վերցնել և բանտը դնել տալով ժողովրդեան առաջը սիրելի և յարգելի և անխափելի չըլլար. և իրեն անհաստատ և հիմունք վրայէն խառնութիւնները ըլլալով Հասարակութեան աչքին տակը ըլլալով Հասարակութեան: Բոլոր ժողովուրդին աչքը հաճի խանին վրայ է. որ ասկէց առաջ իշխանութեան հասած ատենը բոլոր Պարսկաստանի մէջ բարեկարգութիւն մտցունելու յոյս տուաւ. թէպէտ այն յայտը իրօք արդիւնաւորութեամբ ժամանակ չունեցաւ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԱՒԱՆ: Բոլոր Լեւոնայի քաղաքական վիճակին վրայ տեղւոյս հոռութիւնը քիչ օգնականութիւն չի բերէր հետեւեալ ընդհանուր տեղեկութիւնները կուտայ:

Օտար տէրութիւններէն մարտի 8 ին Ֆրանսիայ հասած ըրեքը շատ աղէկ չեն, բայց անանի բաններ են ասոնց ասանկ ըլլալը հասարակութիւնը արդէն կը գոչակէր: Օւլիցիցերի ոտքի վրայ է. իրենց երկրին փառնի մէջ ըլլալը հասկըցած են. աւելի մարդ գիտէ որ երբ որ սահմանակից տէրութիւնները իրենց երկիրը զօրք թափեն նէ, որ դուրսէ երկրոր ժամանակ ալ չուզեն անիկայ ըլլալու, ի-

րենք առանց զէնքի գտնուելով անխոհեմութիւնը քած կ'ըլլան. ամէն մարդ զինուորական պատրաստութիւններ ընելու է: Սուրբ ամէն տեղ ասանկ պատրաստութիւններ կ'ըլլան. բայց աղմուկ և շփոթ չկայ:

Վաղրիայի տէրութեան թէպէտ գանձը նուազած է, և ամէն տեսակ նեղութիւններու մէջ ինչպէս է, այսու ամենայնիւ իր խոհեմութեամբ ետեւէ ետեւ զօրքը շատցնելը պատշաճ կը դատէ: Ստեղծի Սառեւալին զօրքը օրէ օր կը շատնայ. և ուրիշ ժամանակ ասանկ ահաբեկութեան մը կաղմած չէր:

Վիեննէն ծանր և ամէնէն հաստատուն երեւցածը այն է որ Սուրբ ուղղակի գերմանական տէրութեանը վեճերուն մէջ մտած է իրեւել միջնորդ: Մինչեւ հիմայ ուսուցող կայսրը Վերմանիայի թաւադարական և իշխանական պալատները դեսպանական պաշտօնով երեւելի մարդիկ խրկած չունէր, որ հիմայ խրկած է:

Յայտնի է որ Վրուսիայի կուսակից գերմանական իշխանութիւնները ընդհանուր գերմանական ժողովրդը լրջորէ քաղաքը կ'ընեն կոր: Սուրբ տէրութեան կողմէն Սիբիւրիոյ կոմսը, որ դեսպանութեամբ Փարիզ երթալու որոշուած էր, հիմայ լրջորէ պիտի երթայ նոյն տէրութեան կողմէն գերմանական ընդհանուր աղագիւն ժողովոյն դեսպան: Կոչաքօք իշխանն ալ նոյն տէրութեան կողմէն Սուրբֆուրդ քաղաքը ժողովուած գերմանական դաշնակցութեան ժողովքին դեսպան գընացած և հոն ընդունուած է:

Փարիզու ասակցէ նախնաւոր օրագիրը կ'ըսէ. Վրուսիայէն եկած նամակներէն կ'իմանանք, որ Նիս շաղէի դքսութիւնը դրուելու համար, որ առաջ Վրուսիային էր և ետքը Օւլիցիցերի կառավարութիւնը իրեն միացուց, Վրուսիայի տէրութեան կողմէն Վրանիկէ զօրապետը որոշուած է 30.000 զօրով: Այսպէս քիչ զօրով այս բանին ձեռք դարձնելուն պատճառը այն է որ, Ֆրանսիայի կառավարութեան կասկածը վերցնեն. անոր այս գործով ծանուցանելով թէ այս արշաւանքս Նիս շաղէի դքսութիւնը դրուելէն և նորէն իր իշխանութեան տակը անցնելէն զատ ուրիշ նպատակ չունի: Վրուսիայը ըստած է լրագրոյս նախնաւոր թերթէրուն մէջ թէ, Ֆրանսիայի կառավարութիւնը Վրուսիայի զինուորական պատրաստութիւնը տեսնելով ինքն ալ իր արեւելեան սահմանագրութիւնները զօրքը շատցուց: Այս պարագային մէջ թէ որ Վրուսիան Օւլիցիցերի մէջ շատ զօրք հանելու ըլլայ նէ՝ Ֆրանսիայն ալ կը հարկադրի դէպ ի պէս կողմ մը զինուորական շարժում մը ընելու, և բանը կը ծանրանայ: Մէկ կողմէն ալ Օւլիցիցերի գաշակցութեան ընդհանուր կառավարութեանը արտապահութիւն մը տալ է, որ Վրուսիայի միայն Օւլիցիցերի գէմ թշնամութիւն մը բանեցնել չէ, այլ միայն 1815 ին եղած Վիեննայի գաշակցութեան կանոնները հաստատել է: Սակայն այս ալ կ'երեւի որ այս 30.000 բրուսիայի զօրաց Օւլիցիցերի մըտնելը մէկ ուրիշ արշաւանքի մը յառաջանութիւն պէս կ'երեւի: Վրանց ետեւէն Վազգրիայի և Պալմերայի և Սաքսոնիայի և Վրուսիայի զօրքերէն բաղկացեալ ահեղ բանակ մը կայ, Վերմանիա աւարտամբութեան ոյլին գրգռելով տակն ու վրայ ընելէն ետքը Օւլիցիցերի փախչելով անիկայ ալ անդադար խառնութիւն արձարծող մարդիկը անիկէ հանել տալու համար: Վերմանիական քանի մը մաւնոր իշխանութիւններէն ալ մէկ քանին, որոյ մէկն է Հեսսէն, և Պատմիկ գրութիւնը, իրենց կողմէն զօրք այս գործոյ մասնակից պիտի ըլլան:

Այս օրերս Պատմիկ մեծ դուքսին կ'ընէ Փարիզ է, և կ'ըսեն որ Վերմանիայի ընդհանուր վիճակին վրայ մէկ նպատակ մը պիտի ունենայ ասոր ձաւնադարհորդութիւնը. որովհետեւ Պատմիկ անանի մէկ երկիր մըն է, որ Օւլիցիցերին Վերմանիա անցնելու ձամբու վրայ է. և Օւլիցիցերի գրաւուող գերմանացի խառնարարները Վերմանիա ինչ խառնութեան սերմ ցանելու ըլլան նէ՝ առաջին բողբոջը Պատմիկ մէջ կը ծըլտ: Այս համար հարկ եղած է այս դքսութեան երկիրն ալ Հոհենցոլերնի պէս Վրուսիայի պաշտպանութեան տակը ձգել:

Ֆրանսիայի քիչ օրագիրը կ'ըսէ. Վրուսիայի կառավարութիւնը Նիս շաղէի վրայ ունեցած վեճը լուծելը Ֆրանսիայի և իշխանական ժողովոյն առաջադրելի է. և թէպէտ զինուորական պատրաստութիւններ ալ կ'ընեն, բայց կ'երեւի թէ խաղաղութեան ձամբով կը լըմնայ:

— Կառավարութեան նախարար պաշտօնատէրերուն մէկ ժողովքին մէջ, որուն նախագահ գլուխուեցաւ Լուի Նապոլէոն, Օւլիցիցերի գործըն-

բուն վրայ խօսք բացուեցաւ, և այն ժողովքին ուր ընտանիքը ի իշնաւ և Պէրլին նամակներ գրուեցան, որով Պրոստիտուտները կառավարութիւնը Վստիւրիայի իրաւական տէրութեանց կը ծանուցանէր, Օրուիցէրի մէջ գերմանացի զօրք մտնելուն պէս Պրոստիտուտը ալ շինեւրա և Վալախիա քաղաքները գրաւել որոշած է. որ իրեն սահմանակից են:

— Վրացիին ժողովքին անգամ ըլլալու անձանց ընտրութեանցը մէջ տեղ տեղ ռուսական տախտակները և թօթիկները զօրանալով իրենց կուսակիցներէն կարող եղան ընտրելու, և այն ալ կառավարութեան կուսակիցները ըրած ընտրութիւններուն մէջ չի մընալ միաբանելովն: Վստա ամենայնիւ նոր ընտրութեան մէջ ալ շատ կառավարութեան և բարեկարգութեան և կարգի կանոնի կուսակից են. և թօթիկները այս նորընտիր ժողովքին մէջն ալ իրենց ուղածը պիտի չկրնան ընել:

— 1848 ին փետրուար 24 ին եղած յեղափոխութեան վրայ յուլիսի արձան ըստած արձանը որ 1830 ին յեղափոխութեան և Ռուս Ֆիլիքին թաղաւոր եղած ժամանակին յիշատակին համար տրեւ կուած արձան մըն է, խորհրդաւոր նշաններով զարդարած էին. որպէս զի երկու յեղափոխութեան յիշատակը մէկ արձանի վրայ ըլլայ: Մարտի 12 ին (փետրուար 28) քաղաքին պահապան զօրաց հրաւմանատարները ասոնք ժողովք կարգաւ վանդակապատին ներսի դին շարելու էին. ետքը մէկ կողմ մը եկաւ, այս նշանները ամենէն ալ անկէջ վերցուց. աստիճանները ասոնք պահելու համար յատկապէս տեղը տարաւ: Վստ նշանները վերցուած առանց ամենեւին աղմուկ մը և շփոթութիւն մը չեղաւ. թէպէտ փետրուար 24 ին յեղափոխութեան նշաններուն մէկն ալ ժողովրդայն աշխատանքին վերցուած եղաւ:

— Մարտի 7 ին Փարիզէն Ժոհանալ քր. ֆրանցիսկոս օրագրին կը գրեն. Քանի մը օր է որ շատերուն բեւրանը մէկ հետաքրքրական խօսք մը կը պլուտի: Կրնեն որ Ռուս Ֆիլիքին կուսակիցները որ օտարներէն կ'ընտրուին, և օրինաւորականները որ Պրուսիանց թագաւորական հին տանի կուսակից են, ի յարու հետ միաբանուելու շատ ջանք եղաւ. բայց Ռուս Ֆիլիքին յամառելով այս ջանքն պարտաւ երկունք վրայ օտարներէն մէկ մասը կը խորհին որ Պրուսիական տան (Ուլանի ցեղը) չարօրէն եան ցեղին հետ միաբանելով նորէն Պրուսիա խօթելու ձեռնուց տակէ ճարը նային: Թէ որ ասիկայ յաջողի նէ՝ Փարիզը կոմը որ Ռուս Ֆիլիքին թաղաւոր է և թագաւորութեան ժառանգը, թագաւոր պիտի հրատարակուի. և Ռուս խորհուրդը Պրուսիայի թագաւորութեան խնամակալ պիտի ըլլայ մինչեւ Փարիզը կոմը մեծնայ:

Ուրիշ տեղայն ալ գիտեմք որ՝ ազգային ժողովքին անգամ ընտրելու մասնաւոր ժողովքներուն մէջ ժոհնիկ իշխանին ալ խօսքը եղեր է որ Փարիզ բերել տան և ժողովքին անգամ ընեն: Ետք Փարիզ ներկայ գտնուելով՝ Փարիզը կոմը թագաւոր ընել խորհուրդներուն շատ կուսակից կը գտնէ. ուստի աւար վերագործը և ընտրութիւնը առաջարկողներ ալ վերջիվերջ օտարներէն կրնան ըլլալ: Կարելի է որ այս բանին մէջ Ռուս խորհուրդին ալ ձեռք տանի կարծող ըլլայ. որովհետեւ անոր համար ալ կը զօրացուէր որ յեղափոխութիւն մը կը պատրաստէ ձեռնուց տակէ, և ներքին գործոց տեսչին հարկ եղաւ այս խօսքը ջրել յայտնի կերպով:

ԱՆԳՂՈՒՄ: Սթեփան անուն ինկիլիզի յարգի օրագրոյն մէկ թուոյն մէջ հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնը կը կարգաւորէ, ինկիլիզեւրայի Ռուս քաղաքը խորհուրդած ամսականներուն վրայ, հին յիշատակարաններէն առնելով և մինչեւ 1848 թուականը հասցնելով: 1550 թուին՝ Ռուս քաղաքին մէջ խորհուրդը համար երկու երեք սոյնի բեռ ամուր կ'օգտէ եղեր: 1615 թուին, 200 նաւ, և 1705 ին 600 նաւ, 1805 թուին 4865 նաւու բեռ ամուր պէտք եղեր է: Ինկէջ ետքը Ռուս քաղաքը և տարուան մէջ խորհուրդած աւծուիններուն չափը այս կերպով շատցեր է: 1820 ին 5884 նաւ, որ ամենը մէկէն 1,692,992 թիւերը կը քաշէր: 1830 ին 7108 նաւ, 2,079,275 թիւերը: 1840 ին 9132 նաւ, 2,556,899 թիւերը: 1845 ին 11987 նաւ, 3,403,320 թիւերը: 1848 ին 2717 նաւ, 12267 նաւ: Զանազան արդարեւ թիւն ընելով, աւմէնը 3,418,340 թիւերը ածուի բերեր են: Ետք, մէկ կ'ընտրուի Ռուս քաղաքին 1550 էն մինչեւ հիմա որքան բաղմամբութեան կողմանէ ելլել նալը, և կրնալ ըլլալ արուկաններուն օրքան

առաջ երթալը: — Սթեփան օրագրին կ'ըսէ. մարտի 7 ին հինգ շաբթի օրը Պ. Ռուսիոյ անուանի հրեային Օնուայի վաճառականաց կողմէն հասարակաց խորհրդարանի (քրմին հասուղ) անգամ ըլլալու համար պիտի ներկայանայ, և ըստ կանոնի երգումն ալ պիտի ընէ ինչ կերպով որ իր կրօնին դէմ չգործելով կրնայ ընելնէ:

— Ինկիլիզի կառավարութեան արտաքին գործոց տեսչը Օնու Ռուսիոյ հասարակաց խորհրդարանին մէջ Տանիմաքայի և Ռուսիայի մէջ եղած զինարարութեան վրայ օր օրէն ըստ տարւոյ աւմէնը ալ ռաւարտցան: Պատերազմը ետ պիտի մնայ: և զինարարութեան օրոշեալ ժամանակը պիտի երկնենայ, մինչեւ որ խաղաղութեան ճամբով գերմանական տէրութեանց ու Տանիմաքայի մէջ եղած վեճին մէջ տեղը գտնուի: Ետքին է որ Ռուսիային Տանիմաքայի դէմ Շլէզվիկ — Հոլշթայն դքսութեանց վրայ պատերազմ բանալը միայն իրեն համար չէ, բոլոր գերմանական դաշնակցութեան համար է:

— Պ. Ռուսիոյ Ռուս անուն երեւելի վաճառականը, որ ցորենի և ուրիշ ընդհանրաց վաճառականութիւն կ'ընէր Ռուսիոյ մէջ, 120,000 լիւրա ըսգէտին (26,400 քէսէ ստակ) պարտքով բացը ելեր է: Ետք միայն առաւելագոյն ինկիլիզ վաճառականներուն կը դրայի. ուստի Ռուսիայի գերման ժողովը պատան շատ տխուրութեան մէջ ինկաւ:

— Քեմպրիմու արքայապատիւ գուքը (ինկիլիզի թագաւորական հօրեղբայրը) մարտի 1 ին իրեն 76 երրորդ տարին մտնելուն տարեգործի հանդէսը բոլոր իրեն պարտքները մէջ: Ետք օտար տէրութեանց Ռուս քաղաքը գետնանները և ինկիլիզ տէրութեան նախարարները նոր տարին շնորհակտութեւ և յաջող և երկար կեանք բարեմաղթելու համար հոն ներկայ գտնուեցան:

ԱՆՍԻՐԻՍ: Վաճառի արտադրութեան հաղորդ գտնուողներէն Նոյնի Սոնի և Հենրի Սալասին զօրապետները՝ Հերմանդասի զինուորական տանին վճռով մահուան դատաւարութեան: Ետք ասոնք պատիժը փոխուեցաւ. Նոյնի Սոնի տան տարի, և Հենրի Սալասինը վեց տարի, բերդի մը մէջ բանտարկեալ պիտի մնան:

ԻՏԱԼԻԱ: Թօքսանայի մեծ գուքը իւր երկրին խաղաղութեանը համար ուղեր էր որ աւագը ըրայի զօրք գտնուին հոն, և պայման դրած էր որ ասոնք մինչեւ այնքան ժամանակ ինքն և Թօքսանայի երկիրը, որ նախարարներուն ինկէր կորէ որ առանց անոնց օգնութեանը կարող են կառավարելու: Ետք Վ. ինկիլիզի թագաւորական դիւանը աւիկայ չնդունիր. կ'ուզէ որ Վստիւրիայի զօրաց թօքսանա կենտրոն ճիշդ ժամանակը որոշուի. և ինքը կ'առաջարկէ որ մինչեւ տան տարի կեանք և թէ որ անկէջ ետքն ալ կենտրոն պատշաճ տես նուր նէ՝ նորէն պայմանագրութիւն ըլլայ:

Ետք վստիւրի մէջին վերջը ինչ ըլլալը յայտնի է կ'ըսէ Ժոհանալ քր. ֆրանցիսկոս օրագրին: Հարկ պիտի ըլլայ որ Թօքսանայի կառավարութիւնը ընդունի Վստիւրիայի դրած պայմանները, և այն պայմաններով պահէ աւագը զօրքը: Ռուսիոյ մեծ գուքը իր մարին վրայ յամառեալ մնայ և այն զօրքը ետ խրկէ նէ՝ իրեն անկանը պատճառ պիտի ըլլայ: Ետք յիշեալ օրագրին խորհրդածութիւնն է. բայց կ'երեւի որ Թօքսանայի մեծ գուքին Վստիւրիայի առաջարկած պայմանները չընդունիր իրեն անկանը օրինաւոր պատճառ մը չկրնար ըլլալ: Վստիւրիայի կառավարութիւնը Թօքսանայի վրայ ուղղակի իշխանութիւն մը չունի. կառավարութեան հպատակներուն ալ սիրելի չէ. որովհետեւ թօքսանայի իտալացի են. և իտալացիք ու աւագը իրաւ իրարու բարեկամ և սիրելի ըլլալ գիտար հաւատարմութեան մըն է: Ետք բանին վրայ Թօքսանայի կառավարութիւնը ինչ և իցէ եղանակաւ բռնադատելն ալ սահմանագրութեան և ազգային իրաւանց դէմ ըլլալով՝ հաւանելի չէ որ Վստիւրիան ասանկ բան մը ընէ:

— Պէրլինայի Էմիլիանա ըստած լրագրողը Սալասինիայի Ռուսիոյ մայրաքաղաքէն իրեն խորհուրդած նամակէ մը առնելով ասանկ կը ցըցունէ որ՝ ինկիլիզը Վստիւրիայի հետ աւելած է, և մօտ օրերս Թօքսանայի նաւահանգիստը պաշարելու խօսք կայ: Սալասինիայի տէրութիւնն ալ այս կուռնուց մէջ (թէ որ ըլլայ նէ) զինեալ չէրգրութիւն պահէ. պատրաստութիւն կը տեսնէ. և զինուորական

յանձնարարական ժողովք մը որոշեր է, որ դիտուողութիւններ ընելու բանակ մը կարգադրելու միջոցները խորհին: Ետ բանակ 30,000 մարդով պիտի բաղկանայ և Վեքսանդրիա և Վոլի քաղաքներուն մէջ տեղի դաշտը պիտի ըլլայ իր տեղը: Վստիւրիայի տէրութիւնն ալ իր զօրքերը կը շատցնէ Վարէզէ և Վալէնցա և Վոլիայի կողմերը:

Սթեփան կը գրեն, կ'ըսէ ֆրանցիսկոս օրագրին որ ինկիլիզին ու Վստիւրիային աւելուելու պատճառ եղող վեճը առանց կռուոյ լծմանալու վրայ է:

ՀՈՌՈՒՄ: Փարիզը Բարի օրագրին Հոմէն առած լրագրողը կը հրատարակէ որոց երեւելները հետեւեալներն են:

Ռուսիոյ մէջ Հոմայու մէջ տակաւին հասարակապետութեան կուսակիցներու խորհուրդը կայ. հասարակապետականները որ տեղ որ ֆրանսիացիներ մը մինակ կը գտնեն նէ կը զարնեն կը մեղցնեն, և Պրոստիտուտի զինուորական կառավարութիւնն ալ ասանկ անդամները զօրացնու համար խորհուրդած կը վարուի, Պապին Հոմ չգտնուելուն մէկ պատճառն ալ այս կրնայ ըլլալ: Իրաւիայի հասարակապետական կողման լրագրողները սուտ խօսքերով և զօրապետութիւններով Հոմայու հիմանական նոր հաստատութեան կառավարութիւնը տեսնել ընել կ'ուզեն: Կրնեն որ Չեռնուքի անուն մէկը դատաւարանի քաջուեցաւ, վրան յանցանք մը չգտնուեցաւ ալնէ՝ վերստին բանալը դրուեցաւ. որպէս զի բողոքայ տեսնել մէկ մըն ալ ասոր դատաւարանը տեսնէ և դատաւարանէ: Ետք Չեռնուքի դատաւարանէն անպարտ ելլելէն ետքը ազատ թող տրուեցաւ, և ինքը իր յօժար կամաւը Չիլի թա Վեքսիա գնաց. նաւ մուտ, Հոմայու սահմանէն դուրս ելաւ: Ետք ասիկայ Սթեփան մէջ հասարակապետական և ապստամբութիւն գրգռող լրագրողը կը հրատարակէր, հիմայ ալ կրնայ մէկ տեղ մը երթալ. և լրագրողը չկրնայ վատարկել նէ՝ ապստամբներուն պատենէ չենել կը սարկեցնեն. ուրուն մէջ վարպետ ըլլալը Հոմայու վերջին կրոււոյն մէջ փորձով հասկըցուց, թէպէտ ինքը կարգաւոր ալ էր:

Կրնեն որ Չեռնուքի անուն մէկը բռնուեցաւ Վեքսիային Ռուսիոյ մեղցնելուն համար: Ետք Ռուսիոյ որ Հոմայու հասարակապետութիւն սկսեցին առաջ Պապին գլխաւոր նախարարն էր, մեղցնողը Չեռնուքի Վեքսիայէն, ասիկայ Վալմա կարգիւրը զարկաւ մեղցուց: Ռուսիոյ մեղցնողը ինչ ըլլալը յայտնի չէ. ոմանք կ'ըսեն որ Վեքսիայի միալցեալ նահանգները վախաւ. ուրիշները կ'ըսեն որ իւր գործակիցները զինքը թունաւորեցին, որ ձեռք անցնի նէ զինքն բերան չտայ. բայց Հոմայի մէջ ասոնց ով ըլլալը չգիտցող գրեթէ չկայ:

Քանի մը իշխանին տղան կառքին մէջ ծաղկապատ հրաձիգ գնալով ձգող դաւաճանը գրանուէր ձեռք անցեր է. որ հիւանդանոցի գործակալ մըն է եղեր: Պ. Վեքսիայի ֆրանսիացի մըն ալ անցանքը Հոմայու փողոցներուն մէջ մեղցուցած էին. ասիկայ մեղցնողն ալ գտնուեց. և աւստիք քննելով և հարցաւորած ընելով՝ ուրիշ մարդաւ պաններն ալ գտնելու ծայրը ձեռք առնուեց: Ետք ասիլով մէկ գաղանի ընկերութեան մը կանանները ձեռք ձգեր են. որուն նպատակը՝ ուրիշ ամեն գաղանի ընկերութիւններուն պէս, անխնայութիւն և յափշտակութիւն է:

ՋՈՒՆՅՈՒՆ: Պէրլին քաղաքէն հետեւեալ լրագրողը կը գրեն Փարիզը ֆրանցիսկոս օրագրին: «Վրէշ գիտնալու չեմ երկրայի որ ժամանակէ մը ի վեր Հեքլետեան դաշնակցութեան նախագահ խորհրդարանն ու Ռուսիայի դեսպանը Պ. Վ. իրենցնալը ըրաւ իրարու ազդարար գրեր և պատասխաններ կը խրկեն: Ռուսիայի ու Օւկրայնի մէջ եղած գրաւոր վեճերուն գլխաւոր առարկան, ինչպէս որ յայտնի է, Վեքսիայի բանը կրնայ ըլլալ: Վեքսիայի կառավարութիւնը կը պնդէ որ այն գրքստութեան երկրներուն վրայ ունեցած իրաւունքը՝ յիշեալ դաշնակցութեան 1815 ին հաստատուած պայմանագրոյն խօսքերուն վրայ հաստատուած է: Օւկրայնի կառավարութիւնը պատասխան կուռնայ որ, երբ որ 1848 ին Օւկրայնի նոր պայմանագիրը չենուեցաւ 1815 ին պայմանագիրը ջրեցաւ: Ռուսիան կ'ըսէ. 1815 ին պայմանագրոյն հաստատուն բռնուելուն օտար տէրութիւններն ալ երաշխաւոր եղան: Օւկրայնի խորհրդարանը կը պատասխանէ. ամեն ազատ երկիր իր ներքին կառավարութեան գործերը իշխանութիւն ունի իր

